

Pesten

Wij willen een school zijn waar iedere leerling zich sociaal aanvaard voelt (zie ook 2.3) en zich kan ontwikkelen in een sfeer van veiligheid, acceptatie, erkenning en wederzijds respect.

Acties en afspraken in verband hiermee zijn¹:

1. Met elkaar zijn wij alert op signalen als:
 - signalen van laag welbevinden in het algemeen
 - plagen, bespotten en kleineren
 - op een spottende, onvriendelijke manier iemand uitlachen
 - fysiek contact
 - herhaaldelijke betrokkenheid bij ruzies
 - kleefgedrag (dicht bij de leerkracht willen blijven)
2. Wij streven in iedere groep een klimaat na dat zich kenmerkt door cohesie en onderling hulpbetoon.
3. De school heeft regels opgesteld voor de omgang tussen leerlingen onderling. Leerkrachten weten hoe ze deze regels op een succesvolle manier kunnen introduceren.
4. Elke leerkracht draagt er zorg voor dat in de periode tot aan de herfstvakantie veel aandacht besteed wordt aan regels voor de omgang met elkaar, vanuit het besef dat we als leerkrachten een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan een positieve groepsvorming.
5. Elke leerkracht is consequent als het gaat om de uitvoering van deze regels.
6. In deze introductiefase besteden we via gesprekjes, prentenboeken, expressieopdrachten, rollenspel, et cetera aandacht aan treiteren.
7. Leerkrachten bieden voldoende structuur, ook tijdens meer open onderwijsleersituaties.
8. Leerlingen die laag scoren op sociaal initiatief zijn potentiële slachtoffers. Daarom vinden wij het belangrijk om deze leerlingen vanaf groep 1-2 al planmatig te begeleiden (ZIEN! biedt in dit verband signaleringsmogelijkheden en suggesties.).
9. Tijdens de ouderbezoeken wordt altijd gevraagd of de ouders signalen hebben gekregen dat hun kind anderen pest, gepest wordt of aangeeft dat anderen in de klas of op school gepest worden.
10. In vastgestelde pestsituaties geldt dat het pestprotocol in werking gaat (zie de bijlage).
11. Aan het begin van het schooljaar, in januari en in juni bespreken we bovenstaande afspraken en acties met elkaar binnen het team. De afspraken en actiepunten worden bijgesteld wanneer we als team van mening zijn dat er zaken aanscherping of verbetering behoeven.

4.3 Te realiseren doelstelling

Over drie jaar geeft 97% van de ouders aan dat ze geen aanleiding hebben om te denken dat hun kind geregeld gepest wordt. Over vier jaar ligt dit percentage op 99%.

Bijlage I. Protocol treitersituaties

ALGEMENE LIJN OM TREITEREN OP SCHOOL TE VOORKOMEN

1. - Aan het einde van het cursusjaar worden er afspraken gemaakt met betrekking tot de start van het nieuwe jaar, met name wat betreft het begeleiden van de groepsvorming.
- Bij de opening van het jaar worden deze afspraken nog een keer aangescherpt.
2. Tijdens de oudergesprekken wordt altijd gevraagd of de ouders signalen hebben gekregen dat hun kind anderen pest, gepest wordt of aangeeft dat anderen in de klas of op school gepest worden.
3. Op twee momenten in het jaar, voor de herfstvakantie en indien nodig voor de voorjaarsvakantie, wordt een sociogram van de klas afgenomen. De intern begeleider ontvangt van alle klassen de sociogrammen. Hierna worden deze met de leerkracht besproken.
4. Tussen de herfstvakantie en de kerstvakantie worden er tenminste drie Bomjalessen gegeven die gericht zijn op sociale vaardigheden. Voor zover dit kan, wordt voor de keuze van onderwerpen aangesloten bij de gesignaleerde problemen door middel van het sociogram. Deze lessen worden schriftelijk vastgelegd en in de klassenmap bewaard. Op de bouwvergadering van januari worden deze lessen geëvalueerd.
5. Ook tussen de voorjaars- en de pinkstervakantie worden drie Bomjalessen gegeven rond het thema sociale vaardigheden. Op de hierop aansluitende bouwvergadering worden de ervaringen met deze lessen uitgewisseld.
6. Aan het einde van het cursusjaar wordt de hierboven vastgestelde lessen schriftelijk geëvalueerd. Daarbij wordt besproken of het protocol voldoende heeft voorzien in de voorkomende situaties en/ of aanvullingen nodig zijn. Tevens wordt er vooruitgeblikt naar het nieuwe cursusjaar.

HANDELEN IN VASTGESTELDE PESTSITUATIES

1. Er vindt een gesprek plaats tussen de pester en de zondebok.
2. Voldoet dit gesprek niet (in die zin dat het pesten toch doorgaat) of zijn er meerdere leerlingen bij betrokken, dan vindt er een gesprek met de hele klas plaats. Dit gebeurt vijf stappen:
 1. De ik-boodschap
De leerkracht geeft door middel van een heel duidelijke ik-boodschap te kennen, dat er inde klas een probleem is, dat hij niet alleen kan oplossen, maar wat wel opgelost moet worden. Daarbij noemt hij heel duidelijk de probleemsituatie en vraagt de leerlingen oplossingen te geven. Hij benadrukt daarbij dat het probleem opgelost moet worden.
 2. Het verzamelen van oplossingen
De leerlingen moeten allerlei oplossingen geven voor aanpak. Soms komen er geen ideeën omdat de leerlingen niet durven of zo'n aanpak niet gewend zijn. Maar als de leerkracht hen laat merken dat het hem ernst is door hen wat meer tijd te geven oplossingen aan te dragen, zullen ze in die periode de zondebok wat meer met rust laten. In deze fase mag er nog niet gereageerd worden op de oplossingen. Na verloop van tijd komen er een aantal oplossingen, meestal van de leerlingen uit de zwijgende middengroep.
 3. Het evalueren van oplossingen
Alle oplossingen die nadelig zijn voor de zondebok en ook voor de pester worden geschrappt. Op die manier geeft de leerkracht aan dat hij geen partij kiest, maar aan alle leerlingen veiligheid wil bieden.
 4. Het concretiseren van de oplossingen
Voor iedereen moet duidelijk zijn hoe de geselecteerde oplossingen uitgevoerd gaan worden. Het is daarbij aan te bevelen om ze op papier te zetten en daarna weer met de klas te bespreken.
 5. Het evalueren van de oplossingen

De oplossingen moeten met regelmaat geëvalueerd worden. De leerkracht geeft aan dat de evaluatie een vast onderdeel van gaat worden van de klassengesprekken. Wanneer er weer signalen komen van pesten dan moet de leerkracht weer teruggaan naar stap 1, maar ook als hij niets hoort, moet hij regelmatig evalueren. Het is van belang om het evalueren dan niet te laten verwateren. In dat geval is het belangrijk om complimenten te geven omdat het zo goed gaat. De leerkracht moet in deze fase de leerlingen duidelijk maken dat het aangeven dat er weer gepest wordt niet hetzelfde is als klikken, maar dat het in principe hetzelfde is als het helpen van de zondebok.

3. De ouders worden erbij betrokken, in die zin dat ze in kennis worden gesteld van de geconstateerde peestsituatie. Om ouders te ondersteunen kan informatie voor de ouders uitgeleend worden. We kunnen een artikel zoeken of als tip het boekje 'Pesten hoort er niet bij' (voor ouders), uitgave door: Stichting Opvoedingsinformatie te Amersfoort aanbevelen.
4. De leerkracht meldt de geconstateerde peestsituatie aan het team.
5. Met name als er een peestsituatie geconstateerd is, bevraagt de leerkracht zichzelf over zijn of haar eigen functioneren. Hoe is de eigen houding naar de klas en eventueel specifiek naar bepaalde leerlingen toe? Hoeveel ruimte en verantwoordelijkheid krijgen de leerlingen zelf? Hoe veilig zijn de leerlingen in de klas? Waar nodig, brengt de leerkracht wijzigingen aan in zijn of haar functioneren.
6. Bij een leerling bij wie het zondebok of pester zijn vooral lijkt voor te komen uit een gebrek aan weerbaarheid, invoelingsvermogen in anderen en sociale vaardigheden, kan met de ouders gesproken worden over een eventuele sociale vaardigheidstraining, zoals die bijvoorbeeld gegeven wordt door het Gliagg en Riagg's (Bang zijn voor andere kinderen; omgang en therapie met sociaal onhandige kinderen; een werkboek, Ringrose, H.J. en E.H. Nijenhuis. Wolters, Groningen, 1986).
7. Er wordt regelmatig contact gehouden met de betreffende leerlingen, de groep en de ouders om te horen of de genomen maatregelen succes hebben en houden of dat er andere stappen nodig zijn.

Bijlage II.

Signalen van treiteren

Signalen van slachtoffers

a. Op school

1. Primaire signalen:
 - de slachtoffers worden vaak op een gemene manier geplaagd, bespot en gekleineerd;
 - ze worden uitgelachen op een spottende en onvriendelijke manier;
 - ze worden fysiek aangepakt en kunnen zich hier niet adequaat tegen verweren;
 - ze zijn betrokken bij ruzies waarbij ze zich niet kunnen verdedigen;
 - hun bezittingen worden beschadigd;
 - ze vertonen blauwe plekken, schrammen, gescheurde kleding,....
2. Secundaire signalen:
 - de slachtoffers zijn vaak alleen, ze lijken geen vrienden te hebben;
 - ze worden als laatste gekozen, bijvoorbeeld bij het vormen van groepjes;
 - ze proberen dicht bij de leerkracht te blijven;
 - ze geven een angstige en onzekere indruk;
 - ze zien er bang, ongelukkig, neerslachtig en huilerig uit;
 - ze vertonen een plotselinge of geleidelijke verslechtering in schoolresultaten.

b. Thuis

1. Primaire signalen:
 - ze komen thuis met gescheurde kleding of bezittingen die stuk zijn;
 - ze vertonen verwondingen (blauwe plekken, schrammen,...) en geven hier een omstreden uitleg voor.
2. Secundaire signalen:
 - ze brengen geen vriendjes of klasgenoten mee naar huis;
 - ze hebben geen goede vriend;
 - ze worden zelden elders uitgenodigd;
 - ze gaan niet graag naar school;
 - ze kiezen een vreemde weg om naar school te gaan;
 - ze slapen niet goed;
 - ze verliezen de belangstelling voor schooltaken;
 - ze zien er bang en ongelukkig uit;
 - ze vragen of stelen geld (om de pestkoppen om te kopen).

Signalen van pestkoppen

a. Algemene kenmerken

1. ze zijn fysiek sterker;
2. ze hebben grote behoefte te overheersen en hun eigen zin te krijgen;
3. ze zijn impulsief, kunnen moeilijk tegenwerking aanvaarden;
4. ze zijn vaak tegendraads naar volwassenen toe;
5. ze worden als stoer aangezien, hebben weinig inlevingsvermogen;
6. ze hebben een relatief positief zelfbeeld.

Op school

1. Op school treiteren de pestkoppen vaak op een gemene manier: spotten, intimideren, schoppen, dingen stuk maken. Ze hebben het vooral gemunt op de zwakkere leerlingen en proberen de meelopers op hun hand te krijgen.
2. Ondervinding leert dat meisjes veelal op een veel subtielere manier pesten, die veel moeilijker op te sporen valt, bijvoorbeeld roddelen, een vriendin afpakken, uitsluiten,...